

Anton Adam

Dogmat wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w posoborowej teologii słowackiej

Salvatoris Mater 2/4, 180-185

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z powszechnie znanych przyczyn, uniemożliwiających rozwój słowackiej myśli teologicznej w minionych dziesięcioleciach, można tu odnotować tylko sporadyczne odniesienia dotyczące nauki o wniebowzięciu Maryi. W ciągu długiego okresu, trwającego do dziś, istniało tylko jedno specjalistyczne czasopismo poświęcone zagadnieniom teologicznym (*Duchovný pastier*). Właśnie to czasopismo, odzwierciadlające w pewnym sensie rozwój słowackiej myśli teologicznej, w tym też rozwój interpretacji poszczególnych prawd wiary, stanowiło podstawowe źródło dla niniejszego studium. Chociaż na łamach wspomnianego czasopisma teologia dogmatyczna, zwłaszcza mariologia, zajmuje stałe miejsce, jednak prawdzie o wniebowzięciu NMP poświęca się mało uwagi. W późniejszym okresie (1990-2000) można już mówić o refleksji teologicznej nad dogmatem wniebowzięcia w homiliach.

Słowaccy biskupi w Wytocznych Duszpasterskich wydanych

Anton Adam CM

Dogmat wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w posoborowej teologii słowackiej

SALVATORIS MATER
2(2000) nr 4, 180-185

w grudniu 1979 r. pisali: *Kościół w swojej nauce o losie człowieka po śmierci wyklucza wszelkie tłumaczenie, które pozbawiałoby sensu Wniebowzięcia Dziewicy Maryi: uwielbienie ciała Dziewicy jest uprzednie w stosunku do uwielbienia, jakie jest przeznaczone dla wszystkich wybranych*¹. Prawdę wiary o wniebowzięciu Maryi ogłoszono nie jako nową naukę Kościoła, ale na chwałę Bożą, oddając w ten sposób cześć wyniesionej do chwały Bogarodzicy. Nauka ta równocześnie uczy, że na sądzie ostatecznym Bóg uwielbi nie tylko dusze, lecz i ciała wybranych tak, jak to miało miejsce w wypadku Maryi, którą wziął do chwały z ciałem i duszą. Nauczanie Kościoła powiększa nasz optymizm, a to tym bardziej, im bardziej umocnimy naszą wiarę przez zapoznanie się z nauką o Wniebowzięciu Maryi Panny z Pisma Św., Tradycji i liturgii². Biblia zawiera naukę o wniebowzięciu tylko formaliter *implicite*, a to zwłaszcza w Protoewangelii (Rdz 3, 15), która pisze o zwycięstwie nowej Ewy nad wężem-szatanem. Według Apostoła Pawła zwycięstwo to jest zwycięstwem nad grzechem i śmiercią (por. Rz 5-6; 1 Kor 15). Należy je rozumieć jako przywilej, który spełnił się, gdy Bóg obdarzył Maryję duszą czystą od zmyły grzechu pierworodnego,

¹ „Duchovný pastier” 61(1980) nr 7, 305.

² J. UHRIN, *Význam nanebovzatia P. Márie*, „Duchovný pastier” 61(1980) nr 7, 305.

przez co stała się zwyciężcą nad grzechem. Równocześnie przywilej urzeczywistnia się „po zakończeniu ziemskiego życia”, gdy Maryja została nie tylko z duszą, lecz i z ciałem wzięta do nieba, co oznacza już zwycięstwo nad śmiercią. Rahner poddaje krytyce tzw. dowody historyczne za wniebowzięciem, np. pusty grób oraz brak relikwii ciała. W związku z tym zastanawia się też nad „argumentami z Pisma św.”, według których pewne teksty biblijne w ich „pełnym znaczeniu” świadczą o wniebowzięciu. Zdaniem Rahnera z przytoczonych argumentów nie można niczego wywnioskować, gdyż *teksty biblijne znaleziono dopiero potem, gdy było wiadomo, co należy udowodnić*³.

W prawdzie o wniebowzięciu akcentowane jest trwale złączenie Matki i Syna. Zdaniem Jana XIII, Zbawiciel ani przez chwilę nie odłączył się od swojej Matki. Podobnie utrzymywał św. Ignacy Antiocheński, pisząc o życiu Maryi równoległe z życiem i śmiercią Zbawiciela⁴. W związku z prawdą wiary dotyczącą wniebowzięcia autorzy powołują się na Tradycję, która podkreśla złączenie Chrystusa - nowego Adama z Maryją - nową Ewą w walce i następnie w zwycięstwie nad szatanem. Powołują się na św. Justyna, który pierwszy wskazał na antytezę Ewa-Maryja⁵, oraz na św. Ireneusza⁶. Na wspomnianych Ojców Kościoła powołuje się też Konstytucja apostołska *Munificentissimus Deus*, ogłaszająca dogmat o wniebowzięciu Maryi. W tradycji patrystycznej pisze się przede wszystkim o chwale nieba, jakiej dostąpiła Maryja. Brakuje świadectw o wniebowzięciu ciała. *Implicite* nauka ta zawarta jest w nauczaniu o świętości, macierzyństwie i dziewictwie Matki Bożej. Dla pełnego spojrzenia na problematykę wniebowzięcia należy przytoczyć zdanie Rahnera, według którego ani z niepokalanego poczęcia, ani z dziewictwa bez grzechu, ani z godności Bożego macierzyństwa nie można wyciągać wniosków stanowiących mocny argument za wniebowzięciem. Rahner sądzi, że argumenty zakładają więcej niż w sobie zawierają. Jego zdaniem punktem wyjścia może być tylko to, co o Matce Bożej wiemy⁷.

Słowaccy teologowie zastanawiają się również nad zagadnieniem śmierci Matki Bożej. Autorzy powołują się na św. Epifaniusza, który około 377 r. postawił pytanie: „W jaki sposób Maryja zakończy-

³ J. BOLEWSKI, *Assumptio-Dogma und seine Bedeutung für die Eschatologie nach Karl Rahner*, „Collectanea Theologica” 58(1988) 112. Cyt. za: P. MIŠČÍK, *Dogma o Nenebovzatí a jej význam pre eschatológiu*, „Duchovný pastier” 70(1990) nr 1, 21.

⁴ Por. Psalm 15, 10, Katschlhaler 4, 473.

⁵ Por. JUSTYN, *Dialog z Żydem Tryfonem*, 100, 4-6.

⁶ Por. IRENEUSZ, *Adversus haereses*, 4, 33.

⁷ Por. P. MIŠČÍK, *Dogma o Nenebovzatí...*, 21.

ła ziemskie życie?” Uczynił tak w związku z wówczas toczoną dyskusją teologiczną o skutkach grzechu pierworodnego, do których należy śmierć. Epifaniusz, nie znajdując odpowiedzi w Piśmie świętym, wyznał swoją niewiedzę co do faktu śmierci Maryi i przyjął, że musiało to być zakończenie godne Matki Boga⁸. Późniejsi pisarze nie podzielali wątpliwości Epifaniusza, utrzymywali, że Maryja na pewno umarła, gdyż tak nauczał Kościół w liturgii⁹. W związku z tym profesor Uhrin, długoletni wykładowca dogmatyki, podkreśla, że święto Zaśnięcia NMP (*Dormitionis BMV*) jest najstarszym świętem maryjnym. Zdaniem licznych teologów Maryja, będąc wolna od grzechu pierworodnego, została uwolniona od śmierci. Należy jednak pamiętać o tym, że człowiek jest ze swej natury istotą śmiertelną. Adam był nieśmiertelnym na podstawie przywileju, przy czym przywilej ten nie był związany z łaską uświęcającą. Na określenie śmierci Maryi liturgia używa terminu „zaśnięcie”. Zdaniem teologów Matka Boża zmarła bez cierpienia cielesnego, w miłości do Boga i w tęsknocie za swoim Synem. Jako miejsce Jej śmierci podawana jest Jerozolima lub Efez, w którym rozwijał swoją apostołską działalność św. Jan.

W 451 r. cesarz Marcjan zapytał jerozolimskiego biskupa Juwenaliusza, gdzie znajduje się ciało Maryi, by je przenieść do Konstantynopola. Wówczas biskup odpowiedział, że ciało Matki Bożej jest w niebie¹⁰. Podobnego zdania byli pisarze w VII wieku. Zgodnie utrzymywali, że Maryja była wzięta do nieba. Wiarę we wniebowzięcie znajdujemy również u późniejszych autorów (VIII-XII w.). Scholastycy przyjmowali naukę o wniebowzięciu, nie uważając jej jednak za prawdę wiary, lecz za to, w co się pobożnie wierzy i jest to dobrze uzasadnione. Św. Tomasz w *Sumie teologicznej* (3, 27, 1) powołuje się na św. Augustyna, który, jego zdaniem, mądrze *udawadnia, że została wzięta z ciałem, czego jednak w Piśmie świętym nie ma*. Z kolei wyjaśniając Pozdrowienie Anielskie Akwinata pisze: *Wierzimy bowiem, że po śmierci została wskrzeszona*. Zdaniem innych teologów, m.in. Suareza, wniebowzięcie Maryi należy do tego, w co się pobożnie wierzy. Według Kajetana nauka ta jest pobożnym domniemywaniem. Na Soborze Watykańskim I 194 biskupów zwróciło się do Piusa IX z prośbą o ogłoszenie dogmatu wniebowzięcia.

Biskupi słowaccy we wspomnianych Wytocznych Duszpasterskich podkreślają znaczenie dogmatu o wniebowzięciu NMP. Zwra-

⁸ Por. EPIFANIUSZ, *Haereses*: PG 42, 1716.

⁹ Por. J. UHRIN, *Význam...*, 306.

¹⁰ Por. PG 147, 44; 145, 816. Cyt. za: J. UHRIN, *Význam...*, 306.

cają przy tym uwagę na perspektywę eschatologiczną, gdyż uwielbienie ciała Matki Bożej jest uprzedzeniem uwielbienia wszystkich wybranych. Biskupi wskazują na związek pomiędzy wniebowzięciem Maryi a zmartwychwstaniem i wniebowstąpieniem Chrystusa. Ponieważ Chrystus wstał z martwych, podobnie i my jesteśmy powołani do nowego życia. Wniebowzięcie Maryi oraz zmartwychwstanie Chrystusa mają eschatologiczne konsekwencje. Biskupi wyrazili to w następujący sposób: *Wniebowzięcie Maryi mamy jako dowód, że jeżeli będziemy naśladować Dziewicę Maryję w swoim życiu, my też zostaniemy wzięci do nieba, prawda, najpierw dusza - i przy zmartwychwstaniu ciała i nasze ciała. W praktyce istnieje warunek, by swoje życie upodabniać do życia Maryi, ponieważ tylko wtedy będziemy do Niej podobni we Wniebowzięciu*¹¹. Syn Boży dał Maryję za Matkę dla nas wszystkich, dlatego jest potrzebne, byśmy oddawali Jej cześć, ponieważ *jest powszechnym przekonaniem Kościoła, że szczególna cześć Maryi jest oznaką przeznaczenia do zbawienia*¹².

W 90. latach słowacki teolog Miščík wyjaśniał wniebowzięcie Maryi wychodząc od interpretacji Rahnera. Według niemieckiego teologa Matka Boża została „odkupiona w sposób najdoskonalszy”. Przez swoją śmierć Maryja „już teraz” jest w szczęśliwej niezmienności. Kościół zawsze wyznawał, że ostatecznym losem Matki Pana, po dopełnieniu biegu życia ziemskiego, mogła być tylko uszczęśliwiająca doskonałość. Równocześnie owa doskonałość została Maryi dana w sposób doskonały, by wyrazić najdoskonalsze odkupienie, jakie miało miejsce w Jej przypadku. Doskonałość Maryi nie byłaby pełną, gdyby w „Jej terażniejszej” uszczęśliwiającej niezmienności nie było zawarte również uwielbienie ciała, ponieważ ono nieodzownie należy do pełni doskonałości. Z powyższego wynika: *Kto wyznaje, że Matka Boża jest w uszczęśliwiającej doskonałości i równocześnie kwestionuje, że już teraz też została uwielbiona w ciele, ten kwestionuje, że została odkupiona w sposób najdoskonalszy*¹³.

Prawda o wniebowzięciu NMP niewątpliwie przynosi z sobą propozycje dla życia wiernych, pomaga uświadomić sobie głębszą i bliższą wspólnotę z Chrystusem. Chryścjanin, obserwując rozmaite wydarzenia, często w sposób negatywny i z odczuciem lęku myśli o końcu swojego ziemskiego życia, boi się powtórnego przyjscia Chrystusa i spodziewa się sądu, który będzie wymierzał kary. Wiara

¹¹ „Dychovný pastier” 61(1980) nr 7, 307.

¹² TAMŻE, 308.

¹³ J. BOLEWSKI, *Assumptio-Dogma...*, 113-114. Cyt. za: P. MIŠČÍK, *Dogma o Nenebovzati...*, 22.

chrześcijańska jednak proponuje o wiele radośniejsze i bardziej optymistyczne spojrzenie nie tylko na kres dążeń osoby ludzkiej na ziemi, ale też na rzeczywistość eschatologiczną, która rozpatrywana jest nie tylko pod kątem sprawiedliwej kary, ale też pełnej zyczliwości nagrody. Właśnie na tę radosną perspektywę uwrażliwia wniebowzięcie Maryi. Dlatego kult Matki Bożej stanowi nie tylko przedmiot refleksji teologicznej, ale ma ważne znaczenie dla życia chrześcijan. Rahner podkreśla, że *wniebowzięcia nie powinniśmy tylko entuzjastycznie wystawiać jako „przywileju” Najświętszej Dziewicy, ale należy je rozpatrywać jako część początku rzeczy ostatecznych świata*¹⁴. Wniebowzięcie Matki Bożej jest szczególnym uczestnictwem w zmartwychwstaniu Jej Syna, wskazuje na jego znaczenie dla świata. Zmartwychwstanie Chrystusa jest zwycięstwem, w tym także zwycięstwem każdego z nas, co ma konsekwencje związane z odkupieniem ciała.

W perspektywie wiary w „ciała zmartwychwstanie” wszystkich ludzi, współczesna interpretacja dogmatu o wzięciu Maryi z ciałem i duszą do nieba okazuje się mniej problematyczną. Trudności powstają w związku z wyjaśnianiem uprzywilejowanej pozycji Maryi i Jej pierwszeństwa przed innymi. Wyznając wiarę w zmartwychwstanie z ciałem i duszą, wyrażamy, że cały człowiek będzie uczestniczył w pełni życia w Bogu. Chodzi o spełnienie całego człowieka - nie tylko jego duszy, lecz i ciała. Maryja stanowi tak pierwowzór ludzkości, jak i poszczególnego człowieka uczestniczącego w pełni życia Bożego¹⁵.

Przyjrząwszy się bliżej słowackim homiliom poświęconym tematowi wniebowzięcia, można stwierdzić, że większość kaznodziejów podkreśla myśl, że wyniesienie Maryi stanowi dla wiernych wezwanie, by postępować według słów Chrystusa, by przyszłe eschatologiczne spełnienie było pełnią życia w Bogu. *Urzeczywistnianie wiary w życiu każdego z nas za przykładem Maryi Dziewicy powinno owocować właśnie w taki sposób, by człowiek dostąpił wiecznego szczęścia w Bogu*¹⁶. Wszelkie postępowanie Maryi podczas Jej ziemskiego życia było „miłe Bogu”, dlatego całe Jej życie, duchowe i cielesne, zachowano dla wieczności. *Czego dokonał Bóg poprzez Wniebowzięcie z Maryją, tego chce przez odkupieńczy czyn Chrystusa uczynić również z nami. Bóg uczyni wiecznym w naszym życiu wszystko, co jest cenne i wartościowe*¹⁷. Kolejny kaznodzieja, zastanawiając się nad zadaniem Matki Bożej w niebie, przedstawia Ją jako Orędow-

¹⁴ TAMŻE, 23.

¹⁵ Por. P. MIKLUŠČÁK, *Mariológia*, Spišská Kapitula-Spišské Podhradie 1995, 80.

¹⁶ A. ADAM, *Na slávnosť Nanebovzatia Panny Márie*, „Duchovný pastier” 72(1991) nr 6, 283.

¹⁷ J. JANOK, *Láska nás robí nesmrteľnými*, „Duchovný pastier” 73(1992) nr 6, 283.

niczku: *Nasza Matka jest w niebie i pragnie tylko jednego: by razem z Nią były tam też Jej dzieci, które na krzyżu powierzył Jej nasz Pan, Jezus Chrystus, Jej Syn Jednorodzony*¹⁸. Większość kaznodziejów w sposób ogólny rozpatruje życie Maryi nacechowane konsekwentnym urzeczywistnianiem zamiarów Boga. Negatywnie należy ocenić fakt, że na ambonach słowackich mało jest teologicznie pogłębionego wyjaśniania prawdy o wniebowzięciu. Kaznodzieje tylko na podstawie ogólnych zasad dotyczących wierności i świętości akcentują wyniesienie Matki Bożej do chwały nieba, przy czym podkreślają, że jeśli wierni w swoim życiu będą naśladowali naszą Matkę i Orędowniczkę, dostąpią też życia wiecznego.

dr Anton Adam CM
Instytut Teologiczny im. św. F. Ksawerego (Bańska Bystrzyca-Badín)

SNP 8
962 01 Zvolenská Slatina
Słowacja

Il dogma dell'assunzione della Santissima Vergine Maria nella teologia slovacca postconciliare

(Riassunto)

I vescovi slovacchi sottolineano che l'assunzione della Santissima Vergine Maria è precedente alla nostra glorificazione. I teologi slovacchi riflettono sulla questione della morte di Maria. Bisogna valutare in modo negativo il fatto che nella predicazione troppo raramente si spieghi la verità dell'assunzione con un dovuto approfondimento teologico. Si sottolinea invece la gloria di Maria e il bisogno di imitarla per poter raggiungere la vita eterna.

¹⁸ A. AKIMJAK, *Nanebovzatie Panny Márie*, „Dychovný pastier” 76(1995) nr 4, 189.